

ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2024–2025
ΕΞΑΜΗΝΟ: ΕΑΡΙΝΟ

Διασαφήνιση εννοιών

Αξιολόγηση

Αξιολόγηση (Evaluation)

- ▶ Διαδικασία κρίσης της αξίας ενός προϊόντος, μιας διαδικασίας ή ενός προγράμματος που δεν προϋποθέτει υποχρεωτικά τη χρήση συστηματικών διαδικασιών ή τεκμηρίων (Guba, 1969).
- ▶ Διαδικασία συλλογής δεδομένων, κριτικής αυτών των δεδομένων και λήψης αποφάσεων (Galloway, 1975).
- ▶ Διαδικασία καθορισμού της αξίας προγράμματος, μίας ενέργειας, ενός περιστατικού, ενός ατόμου κ.λπ. Είναι δε και το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής (Dressler, 1976).

Εκπαιδευτική Αξιολόγηση (Evaluation)

- ▶ «ορίζεται ως η συστηματική και οργανωμένη διαδικασία κατά την οποία διεργασίες, συστήματα, άτομα, πλαίσια ή αποτελέσματα ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού εκτιμούνται με βάση προκαθορισμένα κριτήρια και μέσα και προκαθορισμένους σκοπούς» (Δημητρόπουλος, 1991).
- ▶ Αξιολογούνται ποιότητα, χαρακτηριστικά, απόδοση, αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα, επίδοση, καταλληλότητα κ.λπ.
- ▶ Περιλαμβάνει:
 - α) μετρήσεις
 - β) ποιοτικές περιγραφές
 - γ) προσωπικές εκτιμήσεις-κρίση

Αποτίμηση (Assessment)

- ▶ Υπολογισμός της τιμής ενός πράγματος. Ενίοτε υποκαθιστά τον όρο **μέτρηση**, γιατί ο τελευταίος όρος δεν αποδίδει την ψυχοπνευματική διάσταση της διεργασίας την οποία περιγράφει (Μαρκαντώνης, 1967). Η αποτίμηση γενικά αναφέρεται σε ψυχικά φαινόμενα, πνευματικά βιώματα, κοινωνικές στάσεις κ.λπ.
- ▶ Αποδίδει:
 - 1) τη διαδικασία διαπίστωσης ύπαρξης κάποιου χαρακτηριστικού (απλώς ότι υπάρχει αυτό το χαρακτηριστικό)
 - 2) τη διαδικασία διαπίστωσης του βαθμού, της έκτασης, στην οποία αυτό το χαρακτηριστικό υπάρχει στο άτομο (εκτιμάται το μέγεθος του χαρακτηριστικού) (Δημητρόπουλος, 1991).

Μέτρηση (Measurement)

- ▶ Αναφέρεται στην αριθμητική αποτίμηση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων αντικειμένων, προσώπων ή γεγονότων με βάση έναν κανόνα ή ένα μέτρο μέτρησης (Παπαναστασίου, 1993).
- ▶ Διαδικασία κατά την οποία καθορίζεται το μέγεθος ή το ποσό σε σχέση με κάποια προκαθορισμένη μετρική μονάδα. Είναι ο συστηματικός καθορισμός ιδιοτήτων ή χαρακτηριστικών αντικειμένου ή ατόμου (Δημητρόπουλος, 1991).
- Μπορούν να μετρηθούν κυρίως ιδιότητες (ύψος, βάρος, ευφυΐα, δημιουργικότητα κ.λπ.).
- Οι αριθμοί δίνουν συγκριτικές πληροφορίες, προσδιορίζουν τη θέση ενός ατόμου ή αντικειμένου σε σχέση με άλλα άτομα και αντικείμενα (Porhan, 1975· βλ και Κασσωτάκης, 1994).
- Πρέπει να υπάρχει όργανο μέτρησης.

Μέτρηση (Measurement)

- ▶ Στην εκπαίδευση ωστόσο, υπάρχουν δύο βασικές δυσκολίες στη μέτρηση:
- Είναι δύσκολη η κατανόηση και η εννοιολογική διατύπωση των γνωρισμάτων που μελετούνται και μετρώνται. Η ευφυΐα, η κλίση, η δημιουργικότητα κ.λπ. δύσκολα ορίζονται.
- Τα εργαλεία μέτρησης (π.χ. ευφυΐας) δεν είναι ακόμα ανεπτυγμένα, όπως τα εργαλεία μέτρησης φυσικών φαινομένων (π.χ. θερμοκρασία, υγρασία κ.λπ.).

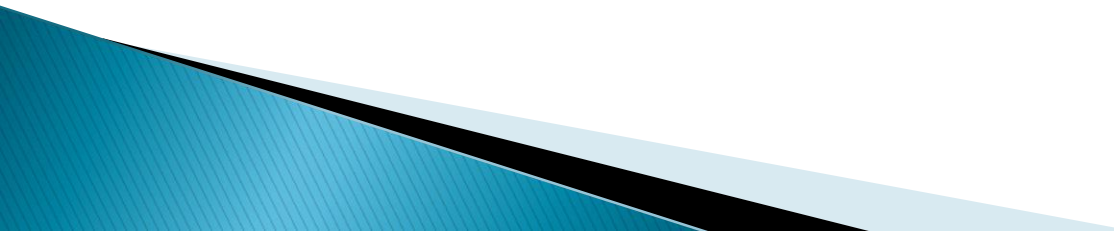
Άλλοι συναφείς όροι

- **Δοκιμασία, δοκιμή, έλεγχος, εξέταση, τεστ.**
- ❖ **Τεστ:** διεθνής όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάθε είδους και κάθε μορφής μέσο με το οποίο εκτιμώνται διάφορα χαρακτηριστικά του ατόμου, κληρονομικά ή επίκτητα (Δημητρόπουλος, 1991).

Λειτουργίες Αξιολόγησης (μαθητές-εκπαιδευόμενοι)

- Λειτουργία της επιλογής
 - Λειτουργία της πρόγνωσης
 - Λειτουργία της κοινωνικής διάστασης της αξιολόγησης
 - Λειτουργία της αξιολόγησης ως ενίσχυσης των κινήτρων μάθησης
 - Λειτουργία της ενημέρωσης
 - Λειτουργία της αξιολόγησης ως μέσου επιβολής πειθαρχίας
 - Λειτουργία της αξιολόγησης ως μέσου εξασφάλισης ισορροπίας στις άνισες κοινωνικές προϋποθέσεις μάθησης
 - Λειτουργία της σύγκρισης
-

Λειτουργίες Αξιολόγησης (εκπαιδευτικοί-εκπαιδευτές)

- Λειτουργία της επιλογής
 - Λειτουργία της πρόγνωσης
 - Λειτουργία της ανατροφοδότησης
 - Λειτουργία του ελέγχου
-

Αναγκαιότητα της αξιολόγησης Κοινωνικοί λόγοι

- ▶ Τα άτομα διαφοροποιούνται με βάση την ιεραρχία της μόρφωσης (προσόντα).
- ▶ Πιστοποιείται το επίπεδο μόρφωσης όχι με βάση τη διάρκεια παραμονής στην εκπαίδευση, αλλά με βάση την αξιότητα.
- ▶ Η κοινωνία ελέγχει αν τα άτομα που τους εμπιστεύεται μια θέση, έχουν τις γνώσεις και τις ιδιότητες για να χρησιμοποιήσουν σωστά την εξουσία αυτής της θέσης.
- ▶ Προστατεύεται το κοινωνικό σύνολο από μετριότητες και ανεπάρκειες σε ζωτικούς τομείς κοινωνικής και ανθρώπινης δραστηριότητας. Δημιουργεί αίσθηση ασφάλειας και εμπιστοσύνης.
- ▶ Επισημαίνονται τα αίτια και απονέμονται ευθύνες για την αποτυχία της εκπαίδευσης (κίνημα λογοδοσίας, Νέα Δημόσια Διοίκηση).

Αναγκαιότητα της αξιολόγησης Οικονομικοί λόγοι

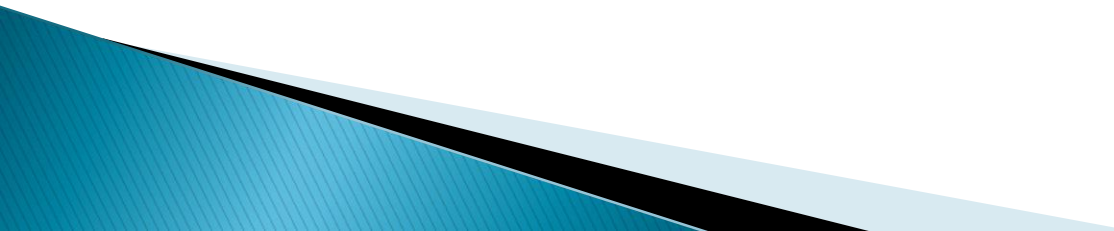
- ▶ Έλεγχος αν αξιοποιείται σωστά και οικονομικά το δημόσιο χρήμα. Αξιολογείται η διαδικασία παραγωγής, διάθεσης και χρήσης αγαθών και υπηρεσιών.
- ▶ Η δημοσιονομική κρίση και η έλλειψη πόρων επιβάλλουν να διασφαλιστεί το τρίπτυχο: **Αποδοτικότητα, Αποτελεσματικότητα, Οικονομία** (Effectiveness, Efficiency, Economy).

Αναγκαιότητα της αξιολόγησης Παιδαγωγικοί λόγοι

- ▶ Παρέχει πληροφορίες στους μαθητές ή τους εκπαιδευόμενους, ώστε να πάρουν με ασφάλεια αποφάσεις για το μέλλον τους (πρέπει, όμως, να είναι αντικειμενικές και έγκυρες).
 - ▶ Συμβάλλει στην κατανόηση και τη διευκόλυνση των διαδικασιών της διδασκαλίας και της μάθησης.
 - ▶ Παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες στις εκπαιδευτικές αρχές ή τους διευθυντές εκπαίδευσης (αλλά και στους εκπαιδευτικούς-εκπαιδευτές), ώστε να βελτιώσουν διαδικασίες, μεθόδους, μέσα, έργο κ.λπ.
 - ▶ Δίνει σε όλους τους εμπλεκόμενους κίνητρα για βελτίωση.
-

Αναγκαιότητα της αξιολόγησης

Πρακτικοί λόγοι

- ▶ Αντιμετωπίζονται πρακτικές ανάγκες:
 - Επιλογή και διατήρηση του προσωπικού της εκπαίδευσης.
 - Προαγωγή και επιλογή των μαθητών-εκπαιδευομένων.
 - Εκπαιδευτικός προγραμματισμός.
 - Διοικητικά προβλήματα που αφορούν στις διοικητικές λειτουργίες.
-

Σχήματα αξιολόγησης

- ▶ Στην εκπαίδευση η αξιολόγηση εφαρμόζεται στη βάση δύο σχημάτων:
- **Δομικό σχήμα:** η αξιολόγηση πραγματοποιείται με βάση την οργανωτική δομή της εκπαίδευσης (εθνικό επίπεδο, περιφερειακό, νομαρχιακό, επίπεδο Διεύθυνσης, σχολικό επίπεδο, επίπεδο τάξης, επίπεδο τμήματος τάξης).
- **Λειτουργικό σχήμα:** ως βάση για την αξιολόγηση λαμβάνεται μία συγκεκριμένη λειτουργία της εκπαίδευσης (π.χ. εξεταστικές διαδικασίες, διοίκηση κ.λπ.), ένας θεσμός της εκπαίδευσης (π.χ. ευέλικτη ζώνη), ένα μέτρο κ.λπ.

Σκοποί αξιολόγησης–Γιατί αξιολογείται

- ▶ Ανατροφοδότηση–Βελτίωση–Αυτοδιόρθωση
- ▶ Ειδικότερα:
 - Για να διευκολυνθεί ο προγραμματισμός και η σχεδίαση του εκπαιδευτικού συστήματος
 - Για να διευκολυνθεί η λήψη αποφάσεων
 - Για να διευκολυνθεί η προσαρμογή της παιδείας στις σύγχρονες απαιτήσεις
 - Για να διαπιστωθεί η ανάγκη για επιλογή, βελτίωση και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προσωπικού

Αντικείμενα αξιολόγησης– Τι αξιολογείται

- ▶ **Παράμετροι εισόδου ή εισερχόμενες μεταβλητές** (inputs): α) μαθητές, β) φιλοσοφία, γενικοί και ειδικοί σκοποί, ιδεολογικοί προσανατολισμοί της κοινωνίας, γ) κατάσταση περιβάλλοντος (κουλτούρα, οικονομική κατάσταση, ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών, τα μέσα που εξασφαλίζει στο σχολείο και τους λειτουργούς του).
- ▶ **Παράμετροι διαδικασίας:** α) διδακτική διαδικασία και μεθοδολογία, β) διδακτικά μέσα (ΤΠΕ, εποπτικό υλικό), γ) διάφορα μέσα και υλικά (υποδομές, βιβλία, αναλυτικά προγράμματα κ.λπ.), δ) το προσωπικό (διδακτικό, διοικητικό, εποπτικό, επικουρικό, τεχνικό), ε) ειδικοί θεσμοί και ειδικά μέτρα (ΣΕΠ, ψυχολογική στήριξη κ.λπ.), στ) κλίμα, ζ) σύστημα αξιολόγησης και αξιολογητές.

Αντικείμενα αξιολόγησης– Τι αξιολογείται

- ▶ **Παράμετροι εξόδου (outputs):**

α) Μαθητής–εκπαιδευόμενος.

β) Οι επιδράσεις στο περιβάλλον (φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό, διοικητικό κ.λπ.). Αφορά στον τρόπο με τον οποίο η εκπαίδευση επηρεάζει και επιδρά στον περίγυρό της, έμψυχο και μη.

γ) Η προώθηση και η αξιοποίηση των αποφοίτων στο κοινωνικό και παραγωγικό σύστημα.

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
1. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ	1.1.Υλικοτεχνική Υποδομή 1.2.Ανθρώπινο Δυναμικό 1.3.Οργανωτικό Πλαίσιο 1.4.Προδιαγραφές και Μέσα Διδασκαλίας
2. ΣΧΕΣΕΙΣ - ΚΛΙΜΑ	2.1. Φυσιογνωμία Σχολικής Μονάδας 2.2. Σχέσεις μεταξύ Εκπαιδευτικών 2.3. Σχέσεις Εκπαιδευτικών – Μαθητών 2.4. Σχέσεις Μαθητών μεταξύ τους 2.5. Σχέσεις Σχολείου – Γονέων 2.6. Σχέσεις Σχολείου με το Θεσμικό του Περιβάλλον
3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	3.1. Διδακτική Διαδικασία 3.2. Μαθησιακή Διαδικασία 3.3. Αξιολόγηση
4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	4.1. Φοίτηση 4.2. Επίδοση/Πρόοδος 4.3. Συναισθηματική Ανάπτυξη 4.4. Επαγγελματική/Ακαδημαϊκή Ανέλιξη/Προοπτική

Φορέας αξιολόγησης– Ποιος αξιολογεί

- ▶ Φορέας αξιολόγησης είναι εκείνος που πραγματοποιεί την αξιολόγηση ή εκείνος που έχει την ευθύνη της υλοποίησής της. Μπορεί να είναι άτομο, ομάδα ατόμων, οργανισμός.
- ▶ Ανάλογα με τον φορέα αξιολόγησης διακρίνουμε τα παρακάτω είδη αξιολόγησης:
 - ❖ Αυτοαξιολόγηση
 - ❖ Εσωτερική αξιολόγηση
 - ❖ Εξωτερική αξιολόγηση

Κριτήρια αξιολόγησης

- ▶ Κριτήριο αξιολόγησης είναι ένας άξονας αναφοράς πάνω στον οποίο γίνεται μία κρίση· είναι μία καθιερωμένη αρχή, ένας καθιερωμένος κανόνας ή μια καθιερωμένη στάση, όταν αυτά χρησιμοποιούνται προκειμένου, με βάση αυτά, να πραγματοποιηθεί κρίση της αξίας, επιλογή, προτίμηση, ιεράρχηση κ.λπ. (Δημητρόπουλος, 1991).
- ▶ Παραδείγματα κριτηρίων για επιλογή: επίδοση μαθητή, ικανότητα εκπαιδευτικού, απόδοση εκπαιδευτικού, ικανότητα διευθυντή.
- ▶ Παραδείγματα κριτηρίων για διατήρηση: απόδοση, επιστημονική κατάρτιση, συνέπεια, μεταδοτικότητα, οργανωτική ικανότητα, ηγετική ικανότητα.

Γενικές αρχές της αξιολόγησης

- ▶ Η αξιολόγηση πρέπει να σχεδιάζεται και να πραγματοποιείται σε συνάρτηση με τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης.
- ▶ Για να είναι χρήσιμη η αξιολόγηση πρέπει να απορρέει όφελος, να οδηγεί σε βελτίωση.
- ▶ Θα πρέπει οπωσδήποτε να ορίζονται: α) αντικείμενο, β) σκοπός, γ) κριτήρια.
- ▶ Η αξιολόγηση είναι καταστασιακή: ο αξιολογητής θα πρέπει να συνεκτιμά όλους τους ειδικούς παράγοντες που συνιστούν την κατάσταση της αξιολόγησης.
- ▶ Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε επιστημονικές μεθόδους για να είναι αντικειμενική και αποτελεσματική.
- ▶ Ο αξιολογητής θα πρέπει να είναι καταρτισμένος.
- ▶ Η αξιολόγηση θα πρέπει να έχει τη συναίνεση των αξιολογούμενων.
- ▶ Η αξιολόγηση δεν είναι αυτοσκοπός.

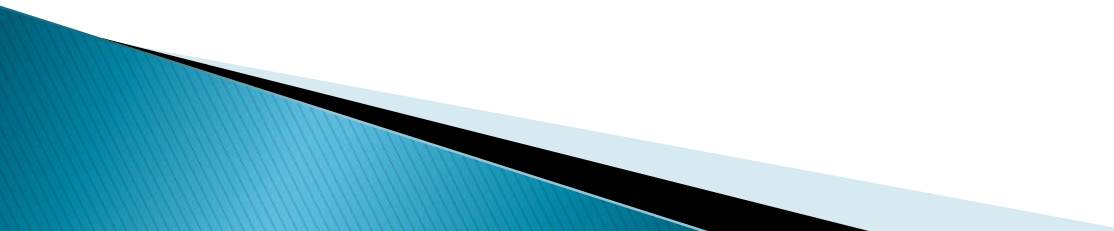
Σχεδιασμός της αξιολόγησης

- ▶ Η αξιολόγηση πρέπει να σχεδιάζεται στη βάση των παρακάτω ερωτημάτων (Dressler, 1976 στο Δημητρόπουλος, 1991):
 - Ποιος είναι ο σκοπός της αξιολόγησης αυτής;
 - Ποιες είναι οι ειδικές συνθήκες και οι ειδικές παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη;
 - Ποια ακριβώς δεδομένα πρέπει να συγκεντρωθούν, από ποιες πηγές και με ποιον τρόπο;
 - Τι είδους οργάνωση και ανάλυση δεδομένων θα γίνει;
 - Τι χρήση των αποτελεσμάτων θα γίνει;
 - Πώς θα αξιολογηθεί η αξιολόγηση;

Γενικές τεχνικές αξιολόγησης- Πώς

- ▶ Συνέντευξη
- ▶ Κοινωνιομετρικές τεχνικές
- ▶ Παρατήρηση
- ▶ Διαπίστωση της επίδοσης
- ▶ Οικονομικές προσεγγίσεις (κόστος-όφελος, κόστος-αποτέλεσμα)
- ▶ Επισκόπηση (συγκέντρωση δεδομένων: απόψεις, γνώμες, προδιαθέσεις, στάσεις, πεποιθήσεις κ.λπ.)
- ▶ Παρακολούθηση (Follow up) (για αποτελέσματα μέτρων και ενεργειών, πληρότητα προγραμμάτων κ.λπ.)
- ▶ Αυτοανάλυση (ως μέρος αυτοαξιολόγησης)

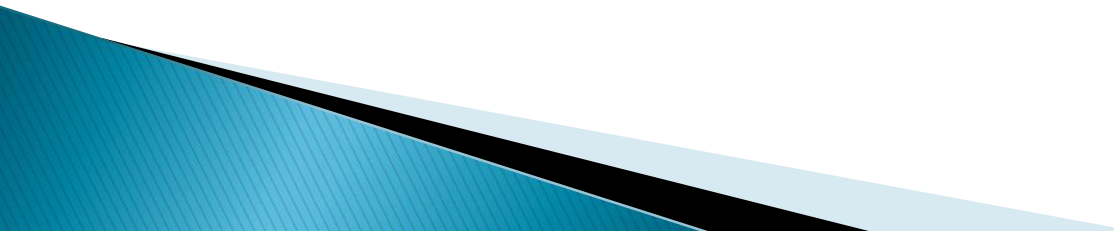
Γενικές τεχνικές αξιολόγησης- Πώς

- ▶ Ερωτηματολόγια
 - ▶ Κλίμακες διαβάθμισης
 - ▶ Λίστες ελέγχου
 - ▶ Εκτίμηση φακέλου
 - ▶ Κλίμακες διαθέσεων
 - ▶ Ανάλυση περιεχομένου
 - ▶ Ανάλυση έργου ή επαγγέλματος
 - ▶ Μελέτη περίπτωσης
 - ▶ Ψυχομετρικά τεστ
 - ▶ Αξιολόγηση μέσω τρίτων
-

Μαθητές–Είδη αξιολόγησης

- **Αρχική αξιολόγηση–placement evaluation** (readiness tests, aptitude tests).
- **Συνεχής–σταδιακή–διαμορφωτική αξιολόγηση–formative evaluation:** α) δίνει πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα του τεχνικού πυρήνα της εκπαίδευσης και β) διαπιστώνει την πρόοδο των μαθητών. Παρέχει χρήσιμες πληροφορίες και δίνει κίνητρα για βελτίωση (mastery tests).
- **Διαγνωστική αξιολόγηση–diagnostic evaluation:** διερευνά τα βαθύτερα αίτια των προβλημάτων αδυναμίας του μαθητή (ειδικά προπαρασκευασμένα τεστ και παρατηρήσεις).
- **Τελική αξιολόγηση–summative evaluation:** γίνεται στο τέλος ενότητας ή σειράς μαθημάτων. Αξιοποιεί τεστ επιτευγμάτων, αξιολογήσεις εργασιών μαθητών και εκτιμήσεις–κρίσεις πάνω στη συνολική επίδοση (του μαθητή).

Τεχνικές αξιολόγησης

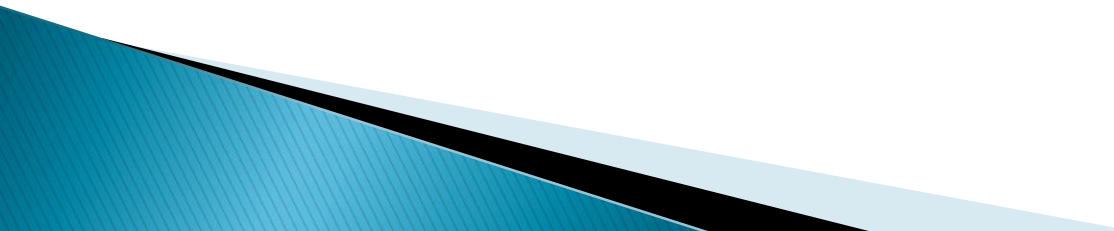
- ▶ Γραπτή εξέταση: α) κλειστά βιβλία, β) ανοικτά βιβλία, γ) εργασίες (projects), δ) τεστ.
 - ▶ Προφορική εξέταση: α) επίσημη, β) ανεπίσημη (σκοπτική εξέταση, καθημερινή επικοινωνία).
 - ▶ Τεστ εκτέλεσης: α) κατασκευή δείγματος έργου, β) υλοποίηση στόχου, γ) συστηματική παρατήρηση εκτέλεσης
 - ▶ Παρατήρηση συμπεριφοράς
 - ▶ Αυτοαξιολόγηση
 - ▶ Άλλες τεχνικές
-

Γραπτή εξέταση

Είδη ερωτήσεων

- ▶ Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης και ερωτήσεις δοκιμίου
- ▶ Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή αντικειμενικού τύπου:
 - Πολλαπλής επιλογής ή επιλογής ορθής απάντησης
 - Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή σωστού λάθους
 - Ερωτήσεις σύζευξης
 - Ερωτήσεις διάταξης
 - Ερωτήσεις συμπλήρωσης
 - Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Μέθοδοι αξιολόγησης εκπαιδευτικών-εκπαιδευτών

- ▶ Συστηματική παρατήρηση
 - ▶ Διαβαθμίσεις
 - ▶ Αξιολόγηση με συμβόλαιο
 - ▶ Τεστ διδακτικής πράξης
 - ▶ Απόδοση μαθητών
 - ▶ Τεστ επιστημονικής κατάρτισης
 - ▶ Αυτοαξιολόγηση
 - ▶ Αλληλοαξιολόγηση
-

Κριτήρια αξιολόγησης εκπαιδευτικών-εκπαιδευτών

- ▶ Διδακτική ικανότητα
 - ▶ Συμπεριφορά (εντός και εκτός τάξης)
 - ▶ Φυσικά χαρακτηριστικά
 - ▶ Εμπειρία
 - ▶ Επιστημονική κατάρτιση
 - ▶ Παιδαγωγική κατάρτιση
 - ▶ Αποτελεσματικότητα
 - ▶ Επιστημονικό έργο
 - ▶ Άλλα
-